

Openbare vergadering Commissie Cultuurhistorie Rheden-Rozendaal | 8 oktober 2019

Aanwezig: de heren *Idema* (voorzitter) *Crols* en *Heersche* (leden), mevrouw *Allersma* en *Broer* (leden), mevr. *Simons* (toehoorder) mevrouw *Buijs* en *Sanderman* (gemeente Rheden) en de heer *Andela* (secretaris, gemeente Rheden).

1. Opening

De heer *Idema* opent de vergadering.

2. Mededelingen en ingekomen stukken

- **Oranjestraat 74, Velp**
De heer *Andela* licht het proces na het schriftelijke advies van de commissie toe. Er is een dialoog met de eigenaar. De aanwijzingsprocedure loopt en de verwachting is dat het pand wordt aangewezen.
- **doorontwikkeling welstandsbeleid en commissie**
De heer *Andela* vertelt dat de gemeente werkt aan een herziening van het welstandsbeleid, mede vanwege de naderende Omgevingswet. In het Coalitieakkoord 2018-'22 is bovendien de ambitie geformuleerd dat welstandsvrij de nieuwe norm zal worden. Dit punt zal op een later moment ter behandeling op de agenda terugkeren.

De heer *Crols* merkt op dat half 2020 de koers qua vorm en samenstelling van de commissie wel bekend zou moeten zijn, omdat er geen overgangsrecht is voor commissies en je het anders niet redt voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

- **ambtelijk mandaat**
De heer *Andela* meldt dat de gemeente meer ambtelijk zou willen afdoen en in dat kader o.a. denkt aan een ambtelijk mandaat. Dat zou bijvoorbeeld heel praktisch zijn bij de adviezen voor energiebesparing die de gemeente in 2020 zal gaan aanbieden aan monumenteigenaren.

De heer *Crols* vraagt of het project in Aalten, Winterswijk en Oost-Gelre bekend is, waar energiebesparingsadviezen worden afgegeven door een combinatie van Huis en Erfgoed Collectie en het GG. En hij wijst op het Zeeuwse Monumentenpaspoort.

Mevrouw *Sanderman* reageert dat de projecten bekend zijn en dat naar aanleiding daarvan onze ideeën verder vorm hebben gekregen. Het mandaat zal op een later moment ter behandeling op de agenda terugkeren.

- **Handreiking energie en landschap**
Mevrouw *Sanderman* vertelt dat er opdracht is gegeven voor een verkenning van grootschalige energieopwekking in relatie tot het landschap. Windenergie is nu voor de gemeente bespreekbaar; we kunnen onze energiebehoefte niet afwentelen op andere gemeentes met hun eigen politieke besluitvorming. Karen Hoorn en Marian van de Hulsbeek trekken de opgave, en Abe Veenstra is ingehuurd voor de handreiking waarmee we beleidskeuzes kunnen maken. Veenstra is al betrokken bij een Regionale Energie Strategie (RES) in een andere regio dus heeft ervaring. De opgave is enorm.
- **65-jarig bestaan Oudheidkundige Kring**
De heer *Idema* wijst erop dat 15 november de viering is van het 65-jarig bestaan van het Sprengenhues in Laag-Soeren. Hij zal daarbij namens de commissie aanwezig zijn.

- **Pop-up museum WO2**
Mevrouw Sanderman vertelt dat er op 13 september een tijdelijk museum over de Tweede Wereldoorlog is geopend in de oude Fiatgarage in Velp. De expositie is samengesteld door een comité van vrijwilligers. Het museum bestaat in totaal 9 maanden en zal daarna worden opgeheven. Om de 3 maanden wisselt het WO2-thema.
- **Erfgoed Symposium**
Mevrouw Sanderman vertelt bezig te zijn met de organisatie van het symposium dat we mogen organiseren vanwege de BNG Erfgoedprijs voor de beste erfgoedgemeente. Het symposium zal op 22 april op Middachten gehouden worden.
- **Cursus voor monumenteigenaren**
Mevrouw Sanderman meldt dat de monumentencursus start op 22 oktober. In totaal zijn er 6 avonden, waarvan 1 avond met een specifiek Rhedens thema, over groen (en financiën). Er is veel belangstelling; de laatste 3 avonden zitten al vol.

3. Verkenning eventuele monumentenstatus vmlg. Willem Köllingschool, Dieren

De *heer Andela* licht de monumentenbeschrijving toe en de aanleiding voor het opstellen hiervan. De school behoort samen met de bebouwing aan de overzijde van de Tellegenlaan tot de eerste bebouwing in deze uitleg van Dieren, hij is ontworpen door de lokaal bekende architect Heineman waarbij duidelijk rekening is gehouden met de actuele inzichten en regelgeving m.b.t. schoolgebouwen, hoewel kleuteronderwijs destijds nog niet wettelijk geregeld of verplicht was. Initiatiefnemer voor de stichting was de sociaal betrokken Willem Kölling, directeur van de Gazellefabriek, naar wie de school ook vernoemd is. De school is nu in gemeentelijk eigendom maar wordt afgestoten.

Na de toelichting vraagt de *heer Idema*, voorzitter, de commissieleden om hun mening inzake de monumentwaardigheid.

De *heer Crols* ondersteunt plaatsing op de lijst. De school voldoet aan de aanwijzingscriteria, zeker gezien de sociale context, en zijn relatie met de ontwikkeling van het onderwijs en met de industrialisatie. De school is bovendien van belang als onderdeel van het oeuvre van architect Heineman, die niet alleen lokaal maar ook landelijk enige faam genoot. Van Heineman zijn geen andere scholen bekend. In de jaren '90 is bij de selectie van de gemeentelijke monumenten bovendien niet alleen op kwaliteit geselecteerd, maar ook op kwantiteit. Dat was een politieke keuze, waardoor bijv. scholen in gemeentelijk eigendom en sociale woningbouw onderbelicht zijn gebleven. De heer Crols suggereert misschien ook naar de sociale woningbouw aan de overkant te kijken, omdat de school en die woningen samen min of meer een ensemble vormen.

De *heer Andela* vertelt dat vanuit erfgoed en stedenbouw een voorstel is gedaan om de ruimtelijke kwaliteit van de wijken Stenfert 1 en 2 in Dieren te waarderen. Bij de aanpak van o.a. sociale en energietransitieopgaven in deze wijken kan deze waardering als vertrekpunt gelden. Uiteraard wordt de sociale woningbouw aan de Tellegenlaan meegenomen in het onderzoek.

De *heer Heersche* sluit zich aan bij de reactie van de heer Crols. Dat geldt ook voor *mevrouw Allersma*, die tevens aandacht vraagt voor de plaats die scholen in het collectieve geheugen hebben. De binding die mensen hebben met hun oude school geeft een extra meerwaarde, en sloop heeft daardoor een extra grote impact. Schoolgebouwen zijn bovendien zeer geschikt voor een herbestemming: er is veel mogelijk door de royale maatvoering van de ruimtes.

Mevrouw Broer stelt dat scholen te vaak gesloopt worden. De daarop volgende projectontwikkeling doet doorgaans geen recht aan de plek en zijn geschiedenis, waardoor de nieuwbouw feitelijk in iedere plaats in Nederland zou kunnen staan. Deze school is als markant punt belangrijk voor de oriëntatie.

Mevrouw Sanderman merkt nog op dat de school wellicht ook een belangrijke katalysator kan zijn in de aanpak van de sociale problematiek in de wijken.

Advies

De voorzitter concludeert dat de commissie op basis van de heldere beschrijving unaniem van mening is dat de school voldoet aan de aanwijzingscriteria uit de verordening. Zij adviseert de school aan te wijzen als gemeentelijk monument.

4. Vaststelling verslag vorige vergadering

Werd conform vastgesteld.

5. Rondvraag

De *heer Crols* merkt op dat het belangrijk is in het kader van de Omgevingswet om de zaakjes op orde te hebben. In de afgelopen periode is er het een en ander gepasseerd wat eigenlijk wel een plek verdient op de monumentenlijst, en aan de andere kant zijn aangewezen zaken soms zo gewijzigd dat ze ver afstaan van wat we ooit beoogd hebben te beschermen. Misschien is het nodig wat zaken op de lijst te zetten en wat eraf te halen. Sommige belangrijke parken of landgoederen zijn nu niet beschermd. En er maar geïnventariseerd tot 1965. Alleen de toppers uit de wederopbouwperiode zijn aangewezen, en post 65 dus nog niet. Industrieel erfgoed is op de lijst ondervetegenwoordigd, net als sociale woningbouw.

Mevrouw Sanderman vult aan: er is per dorp aangewezen, maar er is nooit thematisch gedacht. In het kader van de Omgevingswet is de gemeente bezig om de technische kant beter te regelen. Omdat al onze informatie straks kenbaar moet zijn voor de buitenwereld zal de gemeente een monumentendatabase aanschaffen en vullen. Mogelijk kan de techniek ons straks helpen bij het identificeren van lacunes of een overschot.

Mevrouw Allersma merkt op dat afvoeren van de monumentenlijst vaak veel gedoe met zich meebrengt. Zij adviseert alleen individuele objecten af te voeren als er een aanleiding voor is. Als thema adviseert zij het Apeldoorns kanaal, een belangrijk structurelement.

Mevrouw Sanderman antwoordt dat de aanwijzing van de Dierense sluis als gemeentelijk monument lijkt te gaan lukken, want het waterschap staat daar positief tegenover. Na de aanwijzingsprocedure willen we in een bredere context naar het kanaal kijken.

De *heer Heersche* vraagt of er nog officieel afscheid wordt genomen van het voormalige commissielid Jeroen Westerman. Dat is het geval, volgend jaar bij de excursie.

De *heer Idema* vraagt of er nog erfgoedprojecten last van de problematiek met de PAS? Dat is het geval, gaat o.a. om de Valkenberg en Overhagen.

Mevrouw Broer vraagt om een planning voor de vergaderingen van volgend jaar; wellicht een datumprikker rondsturen? Daarbij niet vergeten een hele dag inplannen voor de excursie!